

Vechea Europă – Noua Americă – Noua Europă

- De la Parisul Vesel la Disneyland Paris -

Lucrarea de față își propune să analizeze modul în care mitul ‘Vechea Europă’ și în special Parisul, este perceput de literatura și cultura populară americană, cu referire la trei exemple de translații culturale euro-americane, de la sfârșitul secolului XIX și până la sfârșitul secolului XX.

Prima parte a lucrării va discuta imaginea Parisului așa cum a fost el văzut de scriitorul Henry James în capitolul XX din *The Portrait of a Lady*, publicat în 1882, ca un nou tip de vis american. Aceeași perioadă va fi apoi abordată în partea a doua a lucrării din perspectiva imaginii create în 1962 de Warner Brothers în desenul animat *Gay Purr-ee*, de data aceasta un vis francezesc creat de o casă de producție americană. A treia parte a lucrării va merge din nou pe ideea de vis american, de data aceasta ca o combinație între Disneyland-ul conceput ca o producție autohtonă dar cu influențe din basmele europene, și contradicția ce va rezulta din dorința de a aplica principiile americane pe adevăratul Paris contemporan, în vederea construirii Disneyland Paris.

Ideea de Europa văzută ca vechea lume civilizată în opoziție cu mitul inocenței noii Americi a constituit baza unei uriașe cantități de literatură americană de-a lungul secolelor. A început cu pământul proaspăt descoperit prezentat în jurnalele primilor coloniști englezi, transformând America în țara tuturor posibilităților și încurajând din ce în ce mai mulți europeni să părăsească vechiul și coruptul continent pentru o viață mai bună. Treptat a început să descrie vechea Europă ca pe o lume a culturii, lumea lui Shakespeare și a altor mari scriitori englezi, ale căror opere au fost aduse în America de noii imigranți. Noțiunile deja stabilite de prospețime, inocență, îndrăzneală, spontaneitate și naivitate americană s-au perpetuat de-a lungul secolului XIX, prin operele renumitului Henry James, și par să fie și astăzi valabile, atât în media cât și în crearea unor simboluri ale Americii, ca Disneyland.

Ceea ce sfârșitul de secol XIX aduce ca noutate în viața clasei de mijloc americane este posibilitatea de a călători peste ocean, în Europa, așa cum ni se spune în “Introducerea” la ediția din 1994 a operei lui Henry James, *Daisy Miller* în colecția

Wordsworth Classics. Ceea ce Henry James aduce nou pentru literatura de secol XIX a Statelor Unite este tipul literaturii de călătorie înțeleasă, pe de o parte, ca America versus Europa, iar pe de altă parte, după părerea mea, ca un nou tip de vis american. În această categorie, din care aş putea menţiona ca cele mai cunoscute opere *Daisy Miller* (1878), *The American* (1877), *The Ambassadors* (1903), si *The Portrait of a Lady* (1882), ca o mică parte din mulţimea povestirilor sale, acţiunea are loc şi în America şi în Europa, sau cel mai mult în Europa. Pe lângă Roma, Londra sau Geneva, oraşe pe care scriitorul le-a vizitat şi în care a studiat, scris şi locuit diferite perioade de timp, şi care i-au inspirat şi influenţat tematica lucrărilor, un loc aparte îl ocupă imaginea Parisului, ce ajunge în *The Portrait of a Lady* locul prin care trebuie să treacă oricine vizitează Europa, în viziunea personajului american stabilit aici, Ned Rosier.

Aşadar, prima imagine a Parisului pe care o voi discuta în această lucrare este cea prezentată în capitolul XX, din *The Portrait of a Lady*, roman în care Henry James priveşte pentru prima dată oraşul din această perspectivă, şi unde principalele personaje sunt imigranţi americani aşezaţi în Europa. Astfel tânăra americană Isabel Archer, care tocmai a fost adusă în Europa de mătuşa sa, încearcă să afle cât mai mult din această fascinantă experienţă. Întrebarea ei cea mai interesantă este dacă europenii se potrivesc descrierilor din cărţile citite de ea. După multe luni petrecute la casa unchiului său Mr. Tuchett din Anglia, mătuşa sa o duce la Paris, care va fi descris prin ochii acestor imigranţi americani. Deci, s-ar putea spune, nu vom avea aici o ilustrare obiectivă a unui oraş francez, ci una subiectivă, percepută prin literatura şi prin psihologia expatriaţilor americani.

Din punct de vedere istoric acţiunea se petrece în timpul Republicii Franceze, după Napoleon, o formă de guvernământ ce aduce aminte de dorinţa revoluţionarilor americani de a scăpa de un anumit tip de aristocraţie şi monarhie europene, ce-i drept asociate mai degrabă cu monarhia britanică. De aceea, după părerea mea, ne-am aştepta ca nişte membrii ai clasei de mijloc din Statele Unite să privescă mai pozitiv această republică. Dimpotrivă, vom observa în cele ce urmează o nostalgie faţă de Napoleon, “care ştia cum să facă un oraş plăcut” (James 140), ca şi o aversiune din partea mătuşei şi a gazdei faţă de prezentul politic, căci, “de ce ai mai traversat Atlanticul cel odios dacă nu ca să scapi de republică?” (James 140)

Întrebarea ne-ar putea duce cu gândul la interpretarea Roxanei Oltean din cartea sa *Spaces of Utopia in the Writings of Henry James*, publicată în 2005, și unde Europa este văzută ca un ecou al Americii, nu doar o altă frontieră americană, dar, mai important, un altundeva fantomatic, “un pământ al uitării care se reîntoarce constant” (Oltean 123). În acest fel, personajele emigrate din dorința de a găsi altceva, poate din dorința de a se despărți de tot ceea ce înseamnă pentru ei America, o regăsesc totuși în acest Paris.

Descrierea începe cu modul de a trăi aici al familiei americanului Mr. Luce. Observăm că au doar imigranți americani ca prieteni și vizitatori, iar Mrs. Luce reproduce acasă, cu o “precizie uimitoare” (James 140), căsuța lor dragă din Baltimore-ul natal. Orașul este renumit pentru magazinele sale, iar emigranții recurg la croitori și bucătari pentru a se putea integra în atmosfera europeană. Dar ei rămân americani, pot fi romantici așa cum sunt cunoscuți parizienii, dar, ni se spune, franceza lor nu este perfectă. Din contră, engleza lui Ned Rosier se îmbunătățește cu timpul, chiar dacă, așa cum vom vedea mai târziu, ar putea fi considerat un tip american de Coana Chrița, cu un limbaj amestecat de franceză și engleză. American rămâne și Mr. Luce, care, deși își petrece cu plăcere timpul liber pe Champs Elysees, se duce în fiecare zi la bancherul american, unde găsește “un oficiu poștal aproape la fel de prietenos și de familiar ca într-un oraș american” (James 141), și cinează la “Café Anglais”.

Așadar, fragmentul ni-i prezintă pe acești imigranți încercând, aș zice eu, și să scape de republică, văzută prin comentariul Roxanei Oltean, ca un ecou nedorit, dar și să-și formeze o comunitate a lor, cu locuri anglo-americane ce le-ar putea aminti de țara iubită, ceva care sa-i facă să se simtă acasă deși sunt în “exil”. Aș putea face aici o paralelă între această descriere și viața lui Henry James călătorul, schimbând țara, și, în același timp, în căutare de locuri familiare. Sau am putea vedea aici clasicul mit al vestului inversat, căci de data aceasta americanii sunt cei ce merg în Europa, și nu europenii cei care visează la America. Gândul însă ne-ar putea duce și la ideea de diasporă americană, versiune de secol XIX a diasporilor contemporane, cu referire poate chiar la românii și/sau est-europenii ajunși în secolul XX în Europa de Vest și/sau în Statele Unite, căci, așa cum spune Leong Yew, de la Universitatea Națională din Singapore, pe site-ul intitulat *The Culture of Diasporas*, analizându-i pe Aschroft,

Griffith și Tiffin, cultura produsă de diaspora conține în mod necesar și imaginea pământului natal, și sentimentul tradiției, și reacția la țara în care trăiesc. (Yew 1)

Avem până în acest moment un Paris comercial, un Paris al eleganței vestimentare și culinare – prin magazine, croitori și bucătari-, un Paris al americanilor, prin imigranți și prin cele câteva clădiri prietenoase ce le amintesc de țara natală. De acum încolo vom vedea un oraș unic prin aceea că înseamnă bucurie de viață, chiar dacă mai puțină decât pe vremuri, înseamnă bulevarde, Palate, grădini frumoase, deși, tot în ochii acestui american, stilul și frumusețea locului erau mai ales în timpul lui Napoleon.

These were his only known pastimes, but they had beguiled his hours for upwards of half a century, and they doubtless justified his frequent declaration that there was no place like Paris. In no other place, on these terms, could Mr. Luce flatter himself that he was enjoying life. There was nothing like Paris, but it must be confessed that Mr. Luce thought less highly of this scene of his dissipations than in earlier days. (James 141) [.....]“Why, madam, sitting in the Champs Elysees, opposite to the Palace of Industry, I’ve seen the court-carriages from the Tuileries pass up and down as many as seven times a day. I remember one occasion when they went as high as nine. What do you see now? It’s no use talking, the style’s all gone. Napoleon knew what the French people want, and there’ll be a dark cloud over Paris, our Paris, till they get the Empire back again.” (James 141)

Și, în fine, o ultimă imagine a Parisului Jamesian ne este prezentată de tânărul Ned Rosier, americanul-franțuzit ce se oferă drept ghidul ideal al Isabelei. Și pentru el orașul este unicat, însa din cu totul alte motive decât pentru generația anterioară. Parisul lui Ned este un punct central care “te duce peste tot” (James 142), însă, paradoxal, pare să fie mai degrabă un oraș fără bulevarde interesante, un oraș de interior, de colecții, de istorie, - un posibil motiv pentru care un american ar putea cunoaște acest oraș mai bine decât oricine - reprezentat aici prin figura lui Ludovic al XV-lea, tablou care, spre deosebire de chipul veșnicei Queen Anne cea britanică, este adecvat pentru împodobirea unui salon.

“What does it lead to, Miss Archer? Why Paris leads everywhere. You can’t go anywhere unless you come here first. Every one that comes to Europe has got to pass through. [...] Don’t go anywhere without asking me first; I want you to promise me that. As a general thing avoid the Boulevards; there’s very little to be done on the Boulevards. Speaking conscientiously – sans blague – I don’t believe anyone knows Paris better than I. You and Mrs. Touchett must come and breakfast with me some day, and I’ll show you my things; je ne vous dis que ça! There has been a great deal of talk about London of late; it’s the fashion to cry up London. But there’s nothing in it – you can’t do anything in London. No Louis Quinze – nothing of the First Empire; nothing but their eternal Queen Anne. It’s good for

one's bedroom, Queen Anne – for one's washing-room; but it isn't proper for a salon" (James 142).

Se observă în acest ultim fragment ceea ce menționam ceva mai devreme în lucrare, și anume, stilul lui Ned Rosier de a amesteca expresii franțuzești în discursul său de altfel cât se poate de englezesc. Aceasta ne-ar putea, din nou, duce cu gândul la o a doua generație de imigranți contemporani, deja bine adaptați la țara adoptivă, prin aceea că tinde să fie mai parizian decât părinții săi, și poate chiar mai parizian decât francezii. Sau am putea vedea în acest tânăr un posibil personaj al scriitorului român din secolul XIX, Vasile Alecsandri, un călător intelectual ca și Henry James. Astfel Ned ar putea fi văzut ca o versiune masculină a unei Coane Chirițe, ca un român din clasa mijlocie, o categorie socială ce începuse, în același timp cu generația acestor imigranți americani, să poată călători în Europa, neuitând să viziteze același Paris, și a căror vorbire utiliza foarte frecvent cuvinte și întregi construcții franțuzești, pe lângă cele românești.

Iată așadar prima descriere a Parisului din secolul XIX din literatura americană, din perspectiva unui scriitor american, prin ochii personajelor sale americane. Următoarea imagine a Parisului despre care voi vorbi diferă de cea a lui Henry James prin aceea că a fost creată mult mai târziu, în 1962, și este un desen animat în loc de literatură. Însuși titlul *Gay Purr-ee* sugerează veselie, plăcere, culori strălucitoare, prin termenul 'gay', în timp ce scrierea 'purr-ee' ne duce cu gândul direct la niște pisici fericite!

Deși în anii 1950-1960 au mai fost produse și alte filme americane a căror acțiune se petrece la Paris, ca *Gigi* sau *An American in Paris*, am ales pentru comentariul meu doar *Gay Purr-ee*, căci este singurul al cărui scop clar este descrierea acestui oraș, din aceeași perspectivă de îndeplinire a unui vis, ca și la Henry James, doar că de data aceasta un vis franțuzesc, produs, cum ziceam, tot de americani.

Acum nu mai avem imigranți americani, dar stilul filmului și felul Warner Brothers de a construi acțiunea filmului sunt, după părerea mea, americane. Astfel, putem vorbi despre o combinație de 'musical' - gen dezvoltat și perfecționat în special pe Broadway - prin cântecele lui Mewsette, și vesele și triste; de melodramă, prin subiectul romantic al filmului, și despre tipul de gangsteri, specific american, prin personajul Meowrice, toate aceste trei genuri fiind cele care, separat sau împreună, au adus faima acestei case de producție.

Subiectul filmului pare creat tot pentru un public american. Personajul principal, pisica Mewsette, este o “fată” de la țară, care se plictisește cu simpla viață de pisică provincială, și la auzul povestirilor surorii stăpânei sale despre frumusețea Parisului, a marelui oraș, nu-și mai dorește altceva decât să plece acolo. O dată ajunsă, este întâmpinată și ademenită de motanul Meowrice, care pretinde că dorește să o transforme într-o doamnă și o duce la ‘casa’ grasei dne Mme Rubens-Chatte. Naivitatea și inocența eroinelor din literatura americană, chiar a celor din operele lui Henry James, ce visează la aventura europeană și ajung să se confrunte cu o lume prea sofisticată și coruptă, este prezentă și în buna-credință a acestei pisici care, până spre finalul filmului nu înțelege cu adevărat intențiile lui Meowrice. Spre norocul ei, eroul salvator este tot un pisoi din satul ei, Jaune-Tom, care îndrăgostit fiind de ea, vine să o caute la Paris, împreună cu mai micul său prieten, Robespierre. Auzind că este cel mai bun vânător de șoareci, falsul Meowrice îl înșală și pe el, acesta ajungând pe o barcă și de acolo direct în Alaska. Tot pe stil american, avem și un final fericit, în care Mewsette înțelege planurile motanului parizian, este prinsă la început, apoi scapă, este iar prinsă, însă, ca prin minune, Jaune-Tom și Robespierre, acum bogați, ajutați de dna Rubens-Chatte, înșelată la rândul ei de Meowrice, ajung exact în ultimul moment și reușesc să o salveze pe ‘felina’ Mewsette. Totul se termină cu o fericită plimbare prin Paris a celor trei pisici provinciale.

Spre deosebire de Parisul lui James, atmosfera din *Gay Purr-ee* este redată și prin imagini și prin numele personajelor: Mewsette, Jaune-Tom, Robespierre, Meowrice și Mme Rubens-Chat, fiecare din aceste nume având câte o semnificație în limba franceză. Astfel, ‘Mewsette’ ne poate duce cu gândul la o muză, fapt confirmat de cele câteva tablouri prin care Meowrice i-o descrie milionarului american căruia vrea să i-o trimită de soție; sau, poate proveni din ‘Musette’, un nume cu multe rezonanțe în tradiția muzicală rurală franceză¹. ‘Jaune-Tom’, în traducere, ‘pisica galbenă’, poate fi o culoare locală, pisica de la țară. Amicul său ‘Robespierre’ pare să sugereze revoluționarul francez, în timp ce negativul negru cu alb ‘Meowrice’ ar putea veni simplu de la un franțuzesc ‘miau’ sau ar putea fi o aluzie la celebrul cântăreț Maurice Chevalier, el trecând la început, în ochii naivei Mewsette, drept un adevărat domn, cavalier, bărbatul parizian de vis. Și în fine, partenera sa în afaceri necurate, o problemă a Parisului, a marelui oraș

corupt și înșelător, Mme ‘Rubens-Chatte’, ne-ar putea aminti de pictorul flamand din secolul XVI, Paul Rubens, cunoscut de altfel pentru interesul său în a picta femeii grase.

Imaginile care alcătuiesc acest Paris sunt picturi impresioniste și post-impresioniste, ale unor renumiți pictori francezi sau europeni preocupați de Franța. O alegere potrivită pentru un desen animat și menită, pe de o parte, să confere autenticitate descrierii, impresionismul în artă născându-se în Franța, la sfârșitul secolului XIX. Pe de altă parte ar putea fi o portretizare a Parisului ca oraș al artei pure. Prin acest curent normele clasice sunt încălcate, iar tablourile nu vor mai înfățișa subiecte din istorie, ci mai ales din natură, utilizând culori ne-amestecate pentru sugerarea spontaneității, a prospețimii și a originalității. Dacă Henry James reda un Paris politic, al imigranților americani, cu, sau fără, bulevarde, monumente, saloane, prin cuvintele acestor personaje, *Gay Purr-ee* va fi un oraș al Champs Elysee-ului, al Turnului Eiffel, și al Moulin Rouge-ului, al plimbărilor cu trăsură. Un oraș al vieții aparent rafinate, luxoase, cum îl percepe Mewsette din povestirile acelei doamne, sau din ceea ce îi oferă Meowrice, un oraș al șampaniei, așa cum îl văd Jaune-Tom și Robespierre, înainte de a ajunge pe corabie și în Alaska. Avem totuși și un oraș al imoralității și înșelătoriei, dacă ne gândim la banda de pisici negre a excrocului Meowrice, ca și la matroana Mme Rubens-Chatte. Pentru ca la final, plimbarea în trăsură a celor trei prieteni să ne arate și un Paris al dragostei, al primăverii, al cântecului de bucurie și al florilor.

De la Parisul ca vis american al lui Henry James și ca vis francez al Warner Brothers, voi trece acum la momentul Disneyland, întâi ca un alt basm și tip de vis american cu influențe europene, și apoi ca Disneyland Paris, visul american aplicat de data aceasta pe adevăratul oraș francez de la sfârșitul secolului XX.

Să vedem întâi, prin cuvintele lui Walt Disney la 1950, care este exact legătura între parcul său și ideea de vis, de vis american pe de o parte, de vis universal pe de alta:

“... to all who came to this happy place, welcome. Disneyland is your land. Here age relives fond memories of the past ... and here youth may savor the challenge and promise of the future. Disneyland is dedicated to the ideals, the dreams and the hard facts which have created America ... with the hope that it will be a source of joy and inspiration to all the world.” (Wikipedia 1)

De aici, ca și din întreaga organizare a parcului, pe cinci ‘tărâmurii’ diferite, două dintre ele amintind ca tematică de zone exotice (Adventureland) sau de Europa (Fantasyland), iar celelalte fiind fie construite cu componente lucrate în Europa (King

Arthur Carrousel), fie reprezentând momente importante pentru orice vizitator, precum nostalgia copilăriei (Main Street), sau clasicul mit al frontierei (Frontierland), vom vedea o altă latură a visului american, și anume cea care va ajunge să fie aplicată, fără la fel de mult succes din păcate, pe același Paris “al americanilor” despre care am vorbit până acum.

Pentru aceasta mă voi referi la articolul online de analiză economică, scris în franceză de Maureen Maguire Lewis și Elizabeth Fisher, “Disneyland: De Los Angeles a Paris – Mickey et Minnie dans un sac d’embroilles culturelles”. Acesta discută, pe de o parte, stilul de vis oferit de Walt Disney americanilor, și pe de alta, ipotezele echipei de manageri americani în ce privește Parisul, și cum aceștia au eșuat, din punct de vedere al managementului și studiului de piață. Ajungem așadar la partea finală a eseului meu, unde am putea spune că avem din nou Parisul american, pe de o parte și Parisul real, al parizienilor de la sfârșitul secolului XX, de cealaltă parte.

Este interesant de văzut, în primul rând, cum acești autori privesc societatea Disneyland din Statele Unite ca pe o “excelentă analiză de piață” (Lewis, Fisher 3). Ceea ce Walt Disney le oferea americanilor, era o lume “ideală”, nu în sensul unei vieți mai bune, ci printr-un univers care le permitea să evadeze din cotidian. Aceasta înseamnă multă bucurie, magie, binele care câștigă și învinge forțele răului. Se vorbește de asemenea despre un personal prietenos care îi ajută pe vizitatori, astfel că impresia lăsată era aceea a unei lumi mult mai bune decât cea adevărată, o alternativă costisitoare dar preferabilă. De aceea s-a dovedit un succes financiar în America, și a continuat și în Japonia cu aceeași strategie economică: aceleași personaje Disney și același tip de angajați.

Din punct de vedere economic, secretul succesului lor pare să fie o modalitate perfectă de a anticipa nevoile și dorințele vizitatorilor, și aici articolul citează dintr-un proiect turistic american: să vizitezi acest parc înseamnă “o lume minunată de care îți va aminti toată familia.....un loc unde totdeauna vei găsi ceva nou și.....un loc în care visele devin realitate.” (Lewis, Fisher 3). Și nu vorbim aici despre tradiționalul vis american de a deveni celebru și bogat, ci despre un Peter Pan, care descrie Țara Imaginară ca pe una în care copiii rămân copii, și unde este destul “să te gândești la ceva frumos ca să poți zbura” (Lewis, Fisher 3)

Așa cum s-a văzut în dedicația lui Walt Disney din 1950, dorința sa era ca acest parc să devină “o sursă de bucurie și inspirație pentru toată lumea” (wikipedia 1). Chiar dacă nu mai putem deja vorbi de Walt Disney în acești ani, se poate vorbi, conform aceluiași articol, despre statistici din anii 1970 și 1980, ce arătau că Disneyland-ul nu avea doar vizitatori americani, ci din toată lumea. Așadar, în mintea managerilor americani, visul său trebuia să devină realitate întâi la Tokyo, apoi în Europa. Și, conform acestor autori, în ciuda marilor diferențe culturale dintre americani și japonezi, Disney Tokyo a fost de la început un mare succes.

Dar să vedem acum ce s-a întâmplat în Europa, și anume în Franța, și de ce strategia americană de piață s-a dovedit un eșec cu parizienii.

Întâi ni se spune de ce a fost ales Parisul ca locație ideală pentru acest parc. Se pare că numele de Disney este de origine franceză, versiunea engleză a orașului normand D’isigny. În plus, Richard Nunis, președintele parcurilor Disneyland, era francofil și iubea Parisul. Și avantajele geografice păreau importante: era ușor de ajuns în Franța din toată Europa, din moment ce este centrul Europei și are anual o mulțime de turiști. Americanii știau că francezilor le plac desenele animate, filmele și revistele lui Disney, și că formau un procent important din turiștii străini care veneau în SUA să viziteze Disneyland-ul. Și își propuneau să aleagă personalul dintre cele două milioane de șomeri din anii 1980. Dacă McDonald fusese un succes în Franța, așa trebuia să fie și Disneyland-ul!

Și acum să vedem cele câteva ipoteze ce ne arată perceperea Parisului de către o parte a culturii populare americane, dacă putem numi așa analiștii și conducerea Disneyland-ului.

O primă imagine a Parisului închipuit de americani ce se desprinde din prima ipoteză, “dacă francezii iubesc produsele și parcurile Disney, vor fi fericiți să aibă un astfel de parc și în Franța” (Lewis, Fisher 5), este deci aceea a unor francezi dornici de astfel de distracții. Imagine contrazisă însă de adevărata Franță, care, se spune, nu a excelat niciodată prin astfel de parcuri, ba mai mult, francezii nu s-au arătat nici măcar dornici de o astfel de vacanță în parc.

Cea de-a doua imagine creată de americani este a unor francezi bogați, dornici să cumpere de la restaurante americane, dornici de amintiri, și de hotelurile scumpe special

construite în Euro Disneyland. Se pare însă că adevărații francezi fie au case de vacanță, fie nu au bani destui pentru o vacanță în Disneyland. Atunci când vizitează parcul nu se poartă ca americanii sau ca japonezii, nu doresc să cheltuiască prea mulți bani pe mâncare, și chiar mai puțini pe suveniruri, și majoritatea preferă să stea la Paris. Estimările americanilor în ce privește clima au dat de asemenea greș: aici vremea este gri și rece primăvara, toamna și iarna, când sunt așteptați vizitatorii.

Șomajul existent în Franța anilor 1980 se pare ca i-ar fi derutat din nou pe americani. Căci dacă, așa cum spune articolul, americanii văd în Disneyland un angajator excelent, sunt o mulțime de francezi pentru care crearea unui astfel de parc tematic în țara lor nu este altceva decât un exemplu arogant de imperialism cultural american. Așa cum observa un manager american:

Les Français ne sont pas pressés. Du moins pas autant qu'on ne l'aurait cru. Certes il s'agissait surtout d'emplois subalternes avec des salaires décents mais sans plus, et de plus tous les postes étaient situés à Marne-la-Vallée, soit à plus d'une heure de Paris. Disney avait pourtant la réputation d'offrir de bonnes conditions de travail et d'intéressantes perspectives de carrière. Mais de toute évidence, en France, les gens préféreraient leur statut de chômeur. Je connais des cadres au chômage aux Etats-Unis qui seraient prêts à travailler comme réceptionnistes (à Disneyland) en attendant que quelque chose d'autres se présente." (Lewis, Fisher 5)

Imaginea Disneyland-ului de data aceasta, ca văzut de francezi, ne poate da idei importante legate de modul acestora de gândire, destul de naționalist, mândru și cât se poate de anti-american. Astfel, unii îl numesc "Cernobîlul Cultural" (Lewis, Fisher 6), în timp ce alții vorbesc despre "invazia calului Troian al culturii americane" (Lewis, Fisher 6), sau despre o ipostază a "culturii idioților" (Lewis, Fisher 6), și în fine, alții îl văd ca pe " ultimul cui al Yankey-lor în sicriul culturii europene" (Lewis, Fisher 6). Ca atare, vor fi respinse și regulile vestimentare sau referitoare la ce se poate consuma în timpul orelor de lucru, considerate ca firești de americani, și ca total nepotrivite de potențialii angajați francezi. Așa cum aflăm din articol, se aștepta ca aceștia să-și scurteze părul, să renunțe la fuste mini și la blugi, și să nu bea băuturi alcoolice în public, într-o țară unde, cum spun autorii, se bea vin așa cum americanii beau Cola.

A patra teorie sugera că francezii vor călătorii prin parc și vor cina în restaurantele scumpe construite acolo. Conform recenziei din *Le Point*, din 1992:

"Disney s'attendait à voir une majorité de Français dans son parc. Or ils comptent pour à peine plus du quart...par une belle journée de juillet, on se demande si leur proportion n'est pas plutôt d'un dixième." (Le point, qtd in Lewis, Fisher 6)

Și iată o ultimă imagine a francezilor și a Franței în sine, o nouă deosebire clară, atât între Franța și America, cât și între modul american de a vedea această țară și cum se prezintă țara în realitate. Spre deosebire de americani, pentru care lumea imaginată a Disneyland-ului este net superioară celei reale din Statele Unite, francezii nu au împărtășit niciodată acest sentiment. Istoria Franței este plină de castele minunate, hanuri, hotele particulare, catedrale, așadar, se întreabă autorii, cum i-ar mai putea impresiona și încânta “acest mic castel roșu?” (Lewis, Fisher 6) Și de ce ar mânca în restaurantele acelea când își au propria “la bonne cuisine”, superioară din punctul lor de vedere ofertei americanilor?

Închei această lucrare trecând încă o dată în revistă cele trei exemple de translații culturale euro-americane despre care am discutat. Așa cum văd eu, descrierea Parisului de către americani ca un oraș de vis începe cu imaginea literară de la sfârșitul secolului XIX a unui oraș francez văzut și locuit doar de personaje literare americane, în romanul *The Portrait of a Lady*, al lui Henry James. Un oraș unic, un oraș al americanilor, un oraș al republicii, un oraș comercial, un oraș elegant, un oraș al bulevardelor și grădinilor și locurilor ‘americane’ pentru o generație, al saloanelor și interioarelor pentru generația următoare. Avem apoi orașul de vis al francezilor, construit tot de americani, de data aceasta prin cinema, prin Warner Brothers, un oraș tot din secolul XIX, un oraș al picturilor impresioniste, al Champse Elysee-ului, Turnului Eiffel și Moulin Rouge-ului, al vieții rafinate, luxoase, al șampaniei și plimbărilor cu trăsura, al dragostei, primăverii și florilor, dar și al înșelătoriei și imoralității. Mai avem, în fine, Parisul pus pe parcuri de distracție, cu francezi bogați, iubitori de Disneyland și dornici de astfel de vacanțe costisitoare, cu șomeri dornici de a intra în echipa Disneyland, cu o climă potrivită atunci când sunt așteptați turiștii, așa cum era perceput de managerii americani la sfârșitul secolului XX, în profund contrast, se pare, cu Parisul adevărat locuit de francezi adevărați.

¹. Musette = 1. un tip de cimpoi din Franța rurală, cu o scurta perioadă de popularitate în rândul aristocrației în secolul XVIII
2. un dans scris pentru acest cimpoi sau o piesă pastorală care imită instrumentul
3. un oboi folosit în diferite tradiții muzicale populare din Franța
4. un stil de muzică populară franțuzească la acordeon, care a înflorit în anii 1920, ‘30 și ‘40

Bibliografie

1. "Disneyland". *Wikipedia*: en.wikipedia.org/wiki/Disneyland
2. *Gay Purr-ee*: Dir. Abe Levitow. Perf: Judie Garland, Robert Goulet, Red Buttons, Paul Frees, Hermione Gingold. Warner Brothers, 1962
3. James, Henry. "Chapter XX". *The Portrait of a Lady*. Project Gutenberg: www.gutenberg.org
4. James, Henry. "Introduction". *Daisy Miller and Other Stories*. Wordsworth Classics, 1994
5. Maguire, Maureen Lewis and Elizabeth Fisher. *Disneyland: De Los Angeles a Paris – Mickey et Minnie dans un sac d'embrouilles culturelles*. <http://www.frenchteachers.org/general/DOEgrant/Disneyland/title.htm>
6. Oltean, Roxana. *Spaces of Utopia in the Writings of Henry James*. București: Editura Universității din București, 2005
7. Yew, Leong. *The Culture of Diasporas in the Postcolonial Web*. <http://www.scholars.nus.edu.sg/landow/post/diasporas/about.html>